

ΝΟΥΜΑ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Ε'. | ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 11 του Φλεβάρη 1907 | ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρόμος Οικονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 234

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΨΥΧΑΡΙΣ. 'Η άρρωστη δούλα (συνέχεια).
Κ. 'Ο Καρντούτσος
ΒΙΡΗΝΗ Α. ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ. Χωρίς μέτρο.
ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ. 'Η ύστερη αγάπη της Δρο-
σούλας.
ΜΑΝΩΛΗΣ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ. 'Ανοιχτό γράμ-
μα για τὸ γλωσσικὸ ζήτημα (συνέχεια).
ΠΑΙΔΑΣ ΣΤΑΥΡΟΣ. 'Ανοιχτό γράμμα.
ΔΗΜΟΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ. 'Έργα καὶ ἡμέραι—«Σύλλογος
πρὸς διδόσιν ὑπερλίτων βιβλίων»
ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Ρήγας Γκόλφης, Λόγγριν, Νικόλας Γ'.
Π. ΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — Ο, ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — Η ΚΟΙΝΗ
ΓΝΩΜΗ — ΦΟΝΟΠΑΖΑΡΟ — ΒΑΡΒΑΡΟΠΑΖΑΡΟ —
ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΚΑΡΝΤΟΥΤΣΗΣ

Τρεις ποιητές φημισμένοι. ὁ Καρντούτσος, ὁ νεολατίνος Ὁράτιος καὶ ἀπὸ τοὺς πρὸ μεγάλους τεχνίτες τοῦ στίχου, ὁ σιγανόλαλος καὶ θαμπὸς κάπως Σουλῶ Προντόμ, ὁ μωσ κληρονόμος τῆς ἀνήσυχης βαθείας σκέψης τοῦ Παπκάλ, καὶ ψάλτης τοῦ «Ζενίθ», ὄμιλος ἀπὸ τοὺς πρὸ ἀξιοθαύμαστους που φύσηξε ποτὲ Μούσα σὲ διαλεχτό της, καὶ ὁ ἀσύγκριτος καὶ ἠλιοπερίχυτος Ὁμηρίδης, ὁ ἀθάνατος Μιστράλ, τώρα τελευταία δόσαν ἀφορμὴ νὰ γίνη λόγος γι' αὐτοὺς ἀσυνήθιστος στὸν πολὺ κόσμον, ἀπὸ τὴν ἀφορμὴ τοῦ μεγάλου βραβείου Νόμπελ, ποὺ πῆρε μὲ τὴν ἀράδα καθένας τους.

Ἀπὸ τοὺς τρεῖς αὐτοὺς ὁ θάνατος ἔρπαξε τώρα τὸν πρῶτο. Νομίσαμε πὸς δὲν εἶναι κακὰ διαλεμὴν ἡ στιγμή νὰ φερῶσιν λίγα λόγια στὸν Καρντούτση, ἀκολουθώντας πιστὰ τὸ βιβλίον τοῦ Henri Hauvette ποὺ φάνηκε τώρα τελευταία στὴ Γαλλία γιὰ τὴν Ἰταλικὴ φιλολογία. Ἐλπίζουμε πὸς ἄργότερα θὰ μᾶς δοθῇ καιρὸς νὰ μιλήσουμε στὶς στήλας τοῦ «Νουμά» καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους δυὸ, πλατὶ καὶ ἄνετα, καθὼς τοὺς ἀξίζει. Ἔτσι καὶ ὁ ἀθῶος κοσμάκης μπορεῖ—ἀνίσως ἔχει τὴν καλὴ διάθεση— νὰ πάρῃ μιὰ καθαρώτερη ἰδέα τοῦ τί θὰ πῆ ποιητῆς, διπλὸ καμάρι μαζί τοῦ ἔθνους του καὶ τοῦ κόσμου, καὶ σὲ τί λογῆς ἔργα τοῦ λόγου δίνονται καὶ πρέπει νὰ δίνονται βιβλία, σὰν αὐτὸ τοῦ Νόμπελ.

Ὁ Ἰωάννης Καρντούτσος βασιλεύει στὴ φιλολογία τοῦ καιροῦ μας ἀπὸ ὑψηλότατο σημεῖο. Μποροῦμε νὰ περιλάβουμε μὲ μιὰ πλατειά ματιὰ τὸ ἔργο του, συντελεσμένο πιά.

Παιδί, παρευρέθηκε στὸ κίνημα τοῦ 1848· γεννήθηκε στὰ 1836. Νέος, ἀνακατόθηκε μέσα στους καυγάδες τῶν κομμάτων· ἐπιδειχτικὰ προσηλώθηκε στὶς δημοκρατικὰς ἰδέες, παρουσιάστηκε μὲ τὸν ἀέρα τοῦ ἐκναστατῆ καὶ τοῦ ἐλληνολάτρη, διαλαλητῆς τοῦ ρωμαλαίου νεοϋραλισμοῦ τῶν ἀρχαίων,

ποτισμένος μὲ τὸ μίσος τῆς φεβδούμενης καὶ ἀνά-
λτης αἰσθηματολογίας τῶν ρομαντικῶν. Τρικυμι-
σμένο κύμα ἰδεῶν καὶ παθῶν ἐμψυχώνει μὲ μιὰ ἐν-
τονη ζωὴ τοὺς πρῶτους τοῦ στίχου, ποὺ ξεμυτίζει
μέσα τους ἡ ποιητικὴ του φύση, ἐν ὅχι ἡ ὑπέροχη
τέχνη του, ποὺ λίγο λίγο θὰ ὑψώνονταν πρὸς ἐκείνη.
Ὁ «Ἕγνος στὸ Σατανά» (1863) εἶναι ὁ σημαντι-
κώτατος σταθμὸς μέσα στὴν πρώτη του αὐτὴ πε-
ρίοδο. Ὁ ποιητῆς χαιρετᾷ ἐκεῖ μ' ἓνα τραγοῦδι
χαρμόσυνο ἀπὸ μεγάλο καὶ τὸν εὐεργετικὸ Σατανά,
τὸ στοιχεῖο αἰτῆς ἐπανάστασης, τὴν ἐκδικητὴ δύ-
ναμη τοῦ λόγου, τὴν ἀρχὴ ὅλων ὅσα κάνουν τὴ
ζωὴ γλυκερὰ καὶ ὁμορφῆ, ὅλων ὅσα καταδικάζει ὁ
χριστιανικὸς μυστικισμὸς: «Ἀνασηκώσου, ὦλη ὁ
Σατανάς θριαμβεῖ! Πρὸς ἐμένα ἔς ὑψοῦν τὸ ἱε-
ρὸ λιθῶνι καὶ οἱ προσευχῆς νίκησες τὸν Ἰεχωβά τῶν
παππάδων!» Ὁδὴ μεγαλόπνοη τὸ μόνο της σφάλ-
μα εἶναι ἡ παραξενιὰ τοῦ Καρντούτση, θέλοντας
σῶνει καὶ καλὰ νὰ σκαντζίση τοὺς ἀπλοὺς μὲ τὸ
φεβερὸ ὄνομα τοῦ Σατανά, μὲ τὸ ὄνομα αὐτὸ ποὺ
ἐντυσε μιὰ φυσιοκρατικὴ παράσταση τῆς ζωῆς· βρε-
θῆκαν σοβαροὶ ἄνθρωποι ποὺ δὲν τοῦ τὸ συγχωρῆσαν
αὐτό. Κι ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀφορμὴ, καὶ γιὰ πολλὰς
ἄλλες αἰτίες, ἀνοῖξε ζωηρότατος πόλεμος. Δείχτη-
κε μέσα σ' αὐτοὺς μαχητῆς μὲ οἶστρο, μὲ κακία,
μὲ λογικὴ δύναμη, μὲ τσακανικὴ ζωηράδα στὴ φρά-
ση του, ὡμὴ κάποτε καὶ πότε. Οἱ πολεμικῆς του
διατριβῆς «Confessioni e battaglie» εἶναι ἔρ-
γο ἀπὸ τὰ οὐσιαστικώτερα τῆς νέας ἰταλικῆς φι-
λολογίας.

Μὲ τὶς «Rime Nuove» (1861—1887) φαί-
νεται πὸς τράβηξε μπροστὰ μὲ στερεὸ βῆμα. Μαζὶ
μὲ τὴν μεταμόρφωση ποὺ πῆραν τὰ πολιτικὰ του
φρονήματα—γι' αὐτὸ πικρὰ κατηγορήθηκε ὁ Καρ-
ντούτσος—μεταμορφώνεται ὁμοῖα χαρακτηριστικὰ
καὶ τὸ τάλαντό του. Ἡ φιλοπατρία του, πάντα
ζωηρὴ, γυρίζει τώρα γαληνότερη πρὸς τὶς μεγάλες
ἐνθῆμυτες ποὺ ἀνασταίνει ἡ ἱστορικὴ γῆ τῆς Ἰτα-
λίας. Ἡ ἀντικληρικὴ καὶ εἰδωλολάτρισσα ὁρμὴ του,
λιγότερο ἐπιθετικὴ, ξαναπάει τὴ φαντασία του πρὸς
τὰ χαριτωμένα καὶ τὰ δυνατὰ ἔργα τοῦ ἐλληνικοῦ
νοῦ, ποὺ ὑμολογοῦν τὴν ἀγαθωσύνη τῆς Φύσης· ἐ-
κεῖ ποὺ τῆς σκέψης του τῆς ἀρέσει κάποιος κομψὸς
ἐπικουρισμὸς λεπτοχωμακτισμένος ἀπὸ μιὰ μελαγ-
χολία. Ὁ ποιητῆς γίνεται πρὸς τὸν πολὺ τεχνίτης· ἀπὸ
τότε ποὺ ἐξουσιάζει πρὸς τὸν ὅμιλόν του, ἀφιε-
ρῶνει περισσότερο καιρὸ καὶ φροντίδα στὴ εὕρεση τῆς
τελειωτικῆς ἐκφράσεως. Τὴ συμπυκνώνει σὲ στροφῆς γε-
ρὰ σκαλισμένες ἀν ἀρχαίως μεντάγιες. Ζωηρότατο
αἰσθημα τῆς φύσης καὶ τῆς ζωῆς, ἀκόμα καὶ στὰ
πρὸ νεωτερικὰ σημεῖα της, συγκίνηση, βαθιὰ σφρα-
γισμένη μὲ τὴν προσωπικότητά του, ἀγνάντια στὶς
μεγάλες σελίδες τῆς ἱστορίας, ἀναζήτηση μιᾶς μορ-
φῆς ἀριστοκρατικῆς καὶ δύσκολης, γιὰ ν' ἀντιπράξη

τῶν τελευταίων ρομαντικῶν μὲ τοὺς παραμελημέ-
νους καὶ πεζολόγους στίχους τους, αὐτὰ εἶναι τὰ
χαρακτηριστικὰ τῆς ποιητικῆς φυσιογνωμίας ποὺ
καθαρὰ ξεχωρίζουνε στὶς Rime Nuove, καὶ ποὺ
λαμπρὰ στερεώνονται στὶς «Βαρβαρικῆς Ὁδῆς» του,
τυπωμένες σὲ τρεῖς σειρῆς, ἀπὸ τὰ 1877 ὡς τὰ
1889.

Μὲ τὸν τίτλο αὐτὸ ποὺ πικραίνει, ὁ Καρντού-
τσος σύνθεσε τὶς κλασικώτερες ὁδῆς του. Πάντα
καταφρονητῆς τῆς πατημένης συνθέσεως, ξαναπίασε
τὶς δοκιμῆς τὶς γινόμενες σὲ παρασμένους αἰῶνες
γιὰ νὰ περάσουνε στὴν ἰταλικὴ γλῶσσα οἱ κανόνες
τῆς ἀρχαίας μετρικῆς, καὶ πρῶτος ἔλυσε, σὰ νικη-
τῆς, τὸ ἀπελπιστικὸ πρόβλημα. Πικρατώντας τὸ
τεχνητὸ ἀφομοίωμα τῶν τονισμένων καὶ τῶν ἄτονων
τοῦ νεώτερου στίχου συλλαβῶν μὲ τὰ μακρὰ καὶ τὰ
βραχέα τῶν κλασσικῶν γλωσσῶν, κατῶρθεσε νάνα-
καλύψῃ μέσα στοὺς στίχους τοῦ Ὁράτιου καὶ τοῦ
Κάτουλλου, διαβαζοντάς τους σὰν ἓνας ἄκαθος βίβ-
βαρος, ἓνα ρυθμὸ ἀποκλειστικὰ βασισμένο ἀπάνω
στὴ θέση τῶν τόνων καὶ στὸν ἀριθμὸ τῶν συλλαβῶν,
ρυθμὸ ποὺ ἔκπα τὸν καταλαβαίνει ὁ ἰταλός. Σύμ-
φωνα μὲ τὴν ἀρχὴν τούτη, ἔγραψε μακρόστιχα ποιή-
ματα σαπφικὰ καὶ ἀλκαϊκὰ, καὶ σὲ μέτρα ἀσκλη-
πιάδεια, καὶ σ' ἐξάμετρος καὶ σὲ πεντάμετρος,
μιᾶς μελωδίας ὅπως διόλου νεωτερικῆς, μὲ ἔλα-
τὰ ἀρχαία τῆς ὀνόματα. Καὶ μὲ τὴν ὁμορφιὰ μιᾶς
ἀψεγάδιαστης μορφῆς συνυφαίνεται ἡ ἐξαιρετὰ ἡ οὐσία
τῶν ἔργων αὐτῶν, πότε δυνατὰ φυσιοκρατικῶν μὲ
θαυμαστὰς τοποζωγραφίαις, πότε ἱστορικῶν καὶ ξανα-
πραστατικῶν τοῦ ρομαντικοῦ μεγαλείου, πότε τωρι-
νῶν ἱστοριῶν, σὰν τὸ γαριβαλδινὸ ἠρωτικὸ, σὰν τὸ
θάνατο τοῦ παιδιοῦ τοῦ Ναπολέοντα Γ', καὶ τοῦ
Μαξιμιλιανοῦ τοῦ Μεξικῶ, πότε πάλι ἐλαφρότερα
καὶ ἰδιότροπα κομμάτια, περιγραφικὰ ἢ ἐπικουρία,
ὅπου ἡ λατρεία τῆς ἐλληνικῆς μορφῆς ἀνταμώνεται
μ' ἓνα ὅπως διόλου νεωτερικὸ ρεαλισμὸ, ἢ ἀκόμα
ἐμψυχωμένα ἀπὸ ὁράματα πρὸς πλατειὰς καὶ πρὸς
βαθείας σημασίας, σὰν τὸ ποίημα γιὰ τὸ Σέλλεϋ.

Στὶς ὡραῖες τούτες ὁδῆς, ποὺ οἱ γραμμῆς τους
εἶναι ὅλο καθαρές, καὶ ὁ τόνος τους ὅλο ἀντρίκειος,
πρέπει νὰ ζητήσουμε τὸν κλασσικισμὸ τοῦ Καρντού-
τση. Ἡ ποιητικὴ του δὲ βασίζεται στὴ μίμηση·
δὲν ἐμπνέεται οὔτε ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους οὔτε ἀπὸ τοὺς
νεώτερος· δάσκαλοι του εἶναι οἱ μεγάλοι Ἰταλοὶ
ἀπὸ τὸ Δαντῆ ὡς τὸν Ἀρίστω καὶ τὸν Παρίνη,
καὶ μαζί μ' αὐτοὺς καὶ ξένοι, ὁ Οὐγκώ, ὁ Σέλλεϋ,
ὁ Ἄϊν, ὁ Πλάτεν. Ὅμως ἡ ἀρχαία σκέψη καὶ ὁ ἐ-
θνικὸς μῦθος ταυτίζονται ἀπὸ μόνον τους μὲ τὴν φυ-
σικὴ μορφή τῆς φαντασίας του καὶ τῆς εὐαισθησίας
του, ποὺ μολαταῦτα πολὺ νεωτερίζουν· καὶ τὸ αὐ-
τόματο τοῦτο σφιχτοταίριασμα εἶναι τὸ κυριώτερο
μυστικὸ ποὺ κάνει νὰ γοητεύουν ὅπως διόλου ξεχω-
ριστὰ οἱ στίχοι του. Μολαταῦτα ἡ ποίηση τούτη δὲν